

Se1-3

Sevilla, Catedral Metropolitana, Biblioteca Capitular y Colombina, 5.2.25⁸⁹

Parchment and paper; 137 folios, 22x15 cm

Italy; mid 14th to early 15th century

1. *Inc.* "Ars musice mensurate secundum Guidonem. Ad habendam aliqualem noticiam figurarum simplicium et compositarum ..." *Exp.* "... a me indigno cantore extitit compilatum Deo reddatur laus et gloria per cuncta secula. Amen." (ff. 1r-5r)
2. Marchetto, *Lucidarium*. *Inc.* "Incipit lucidarium marcheti de padua in plana musica ..." *Exp.* "... et preconem iubet praticari. Et hec de musica plana sufficiant. Explicit lucidarium marchettji de Padua in arte musice ychoatum Cesene et perfectum Verone." (*Lucidarium* [ed. Herlinger]) (ff. 5r-20v)
3. Music (f. 22v)
4. *Inc.* "Tractatus de musica. Primo videamus quid sit musica et unde dicatur. Diffinitio. Musica est motus vocum qui fit per arsim et per tesim ..." *Exp.* "... stillum aplica. Explicit compendiolum sive excepta de musica optime per quendam dilligentissime compillata." (ff. 24r-36v)
5. *Inc.* "De modo organicandi. Omnis homo qui vult bene organicare ..." *Exp.* "... et octavam ascendere." (ff. 36v-27v)
6. *Inc.* "Omnis proportio vel est comuniter dicta vel proprie dicta ..." *Exp.* "... duple proporcionis sicut dyamatur ad costam." (f. 37v)
7. *Inc.* "Primus cum sexto .fa.sol.la. semper habeto ..." *Exp.* "... omnes esse recto dox (?)." (f. 38r)
8. Circular chart. (f. 38v; f. 39r-v blank [heavily damaged—scraped?])
9. Musical examples. *Inc.* "Semitonum est imperfectum sonum ..." *Exp.* "... dyapente in proportione emiolia id est sexquialtera." (f. 40r)
10. *Inc.* "Omnes gentes plaudite..." *Exp.* "... che compani [illegible]." (f. 40v)
11. *Inc.* "Cum boecius rome degeret ..." *Exp.* "... et sicut scriptum est omnis laus in fine cantus." (ff. 41r-48r)
12. Landini, *Fortuna ria*. (ff. 48v-49r)
13. *Inc.* "Primus cum sexto fa sol la semper habetur ..." *Exp.* "... sic omnibus esse recordor." (f. 49v)

⁸⁹Description based on F. Alberto Gallo, "Alcune fonti poco note di musica teorica e pratica," in *Ars nova italiana del trecento: Convegni di studio 1961-1967* (Certaldo: Centro di studi sull'Ars Nova italiana del trecento, 1968), pp. 59-73.

14. *Inc.* "Introducendis in arte musice primo videndum est ..." *Exp.* "... acutis et superacutis litteris ut apparet hic." (ff. 50r–53r)
15. *Inc.* "Nota quod tres sunt modi cantandi ..." *Exp.* "... primus ad quintam." (ff. 56r–v)
16. Musical fragment. Tenor de monaco so tucto ziusu. (f. 57v)
17. "Benedicamus domino" [music]. (f. 58r)
18. *Inc.* "Sciendum est quod novem sunt species contrapuncti ..." *Exp.* "... nos debemus ascendere." (f. 58v)
19. Musical fragment. Contratenor de monaco so tucto ziusu. (f. 58v)
20. [Ballata for 2 voices] *Chi temp a per amore*. (f. 59r)
21. Musical fragment. (f. 59v)
22. *Inc.* "Incipit ars qualiter et quomodo debent fieri mottettj. in nomine domini amen. Mottetti debent fieri hoc modo. Primo accipe tenorem ..." *Exp.* "... et illa perfectio debet durare usque ad finem. Deo gratias Amen." (ff. 60r–62v)
23. *Inc.* "Omni desideranti notitiam artis mensurabilis tam nove quam veteris obtinere ..." *Exp.* "... super lineam est minime. Ut hic apparet. [example] Explicit de gratias referamus. Amen." (ff. 63r–64v)
24. *Inc.* "Iste sunt regule in discantu ..." *Exp.* "... super nota pro nota sicut in exemplis supradictis et infranotatis patet [musical examples]." (f. 65r–v)
25. *Inc.* "Ad brevem notitiam contrapuncti nota ..." *Exp.* "... in octava cum tenora." (f. 66r)
26. *Inc.* "Regula ad faciendum ballatam Rondellum et virondellum ut sequitur. In primis quomodo debet fieri ballata ..." *Exp.* "... et retro habet clausum. Deo gratias. Amen." (f. 66r)
27. *Inc.* "Incipit ars Magistri Marchectj de Padua super cantum planum. Sciendum est quod aniquitus ..." *Exp.* "... Et hoc quo ad tonorum cognitionem. Predicta sunt Magistri Marcj de Padua expertissimi doctoris musice. et secundum eum predicta compilavj." (ff. 66v–68v)
28. *Inc.* "Primus ad tertiam ..." *Exp.* "... octauus in eodem loco dicendo utlrelut. et cetera." (f. 68v)
29. *Inc.* "Adsit principio virgo maria meo quilibet in arte pratica mensurabilis cantus erudiri mediocriter affectans ..." *Exp.* "... non servatur motetis. Exempla patent in motetis. Et predicta quamvis rudia sufficiant in arte pratica mensurabilis cantu volentibus introduci." (ff. 70r–76r)
30. *Inc.* "Sequitur de propositiionibus. [P]ropositio est quidam habitudo duorum terminorum adinvicem ..." *Exp.* "... bis diapason in quadrupla. Ex hec de proporcionibus ad presens dicta sufficiant. Deo gracias. Amen." (ff. 76v–77v)
31. *Inc.* "[A]d habendum discantum artis musice. Primo videndum est quid sit discantus et unde dicatur. Discantus est ..." *Exp.* "... secundum ascensum et descensum planj cantus." (ff. 78r–79r)

32. *Inc.* "Septem sunt species discantus ..." *Exp.* "... in imperfectis speciebus discantus." (ff. 79r–80r)
33. "Kyrie [3 voices] ... nota has figuras." (f. 80r)
34. *Inc.* "Quicumque voluerit discantare primo debet scire ..." *Exp.* "... ex una quinta perfecta et octava. et predicta patent in hoc exemplo [examples]." (ff. 80r–81r)
35. *Inc.* "[Q]uicumque vult cantare breviter et secure ..." *Exp.* "... certa discantus arte reperta. Deo gratias. Amen." (ff. 81v–82v)
36. *Tractatus figurarum. Inc.* "Incipit tractatus figurarum per quas diversimode discantatur per aliquos non sequentes modum tenoris sed alterius temporis. Quoniam sicut domino placuit ..." *Exp.* "... et si quatuor ascenderet usque ad octo et numerus sic deficeret. Sic itaque ad complementum huius operis secutus sum. ideo refero gratias Christo Amen." Additional section on *traynour. Inc.* "Vnc uidendum est qualiter ipsas ordinabimus ad discantandum diuersimode ..." *Exp.* "... in principio de tempore perfecto maiori ponuntur pro duobus temporibus novem semibreves vacue ut hic. trainer vel traineir [examples]." (ff. 84r–85v)
37. *Inc.* "Sequitur de sincopa. Unde sincopa est divisio ..." *Exp.* "... non tamen servatur in ipsis motettis. Et predicta quamvis rudia sufficiant in arte pratica cantus mensurabilis anellantibus introduci." (ff. 86r–87r)
38. *Tractatus figurarum* [fragment]. *Inc.* "Incipit tractatus figurarum per quas diversimode discantatur non sequentes ordinem tenoris sed alterius temporis. ut hic patet Quoniam sicut domino placuit ..." *Exp.* "... Consideret ergo unusquisque per uiam rationis quod omnis res plena atque perfecta si a plenitudine eius evacuetur non." (f. 87r)
39. *Inc.* "Sequitur de sincopa. Unde sincopa est divisio ..." *Exp.* "... non tamen servatur motettis. Exempla patent in motettis. Et hec predicta quamvis rudia sufficiant in arte pratica mensurabilis cantus anellantibus introducit." (ff. 88r–88v)
40. *Inc.* "Secundum magistrum Johannem de muris de modo perfecto. Nota quod quinque sunt partes prolationis ..." *Exp.* "... quando semibrevis valet duas minimas ut hic [example]." (ff. 88v–89r)
41. *Inc.* "Parti el monacordo in tre compassi ..." *Exp.* "... a quello istesso e vero compasso." (f. 92r)
42. *Inc.* "Sciendum est quod quatuor sunt tempora discantus ..." *Exp.* "... secunda similiter et tertia est brevis. Et hec sufficiant [examples]." (ff. 93r–94v)
43. *Inc.* "Incipiunt regule contrapuncti secundum magistrum Phylippottum de Caserta. Sciendum est quod contrapunctus est fundamentum discantj ..." *Exp.* "... non est falsa ymmo utilis. Expliciunt regule contrapuncti secundum magistrum phylippotum." (ff. 95v–96v)

44. *Inc.* "Et est sciendum quod in b fa $\square$ mi ..." *Exp.* "... causa vero pulcritudinis ut patet in cantilenis. Et hec de contrapuncto sufficient." (f. 97r)
45. *Inc.* "[P]ro introducionem cognitionis habende de valloribus notularum ..." *Exp.* "... et per hoc sit finit abbreviacionis de arte cantus." (ff. 99r–104v)
46. *Inc.* "Secuntur regule contrapunctus per supradictum magistrum facte sive ordinate ut sequitur. Pro noticia contrapunctus habenda primo sciendum est ..." *Exp.* "... utvi rev falli laus Et est finis deo gracias." (ff. 104v–107r)
47. *Inc.* "Quando tres minime pro semibreve ..." *Exp.* "... tunc est modus imperfectus ut hic [example] modus imperfectus." (f. 107v)
48. *Inc.* "Primo en gamaut ha tres consonantes ..." *Exp.* "... et apres .x. pos fer octava." (ff. 107v–108v)
49. *Inc.* "Ihesus Xristus Nota quod novem sunt species contrapunctus ..." *Exp.* "... ac si esset contrapunctus de natura [table]." (f. 110r–v)
50. *Inc.* "Pro introduccionem cognitionis habende de valoribus notularum. Prima est sciendum ..." *Exp.* "... non tamen servatur in motectis." (ff. 111r–114r)
51. *Tractatus figurarum. Inc.* "Incipit tractatus figurarum per quas diversymody discantatur non sequentes ordinem tenoris sed alterius temporis. Quoniam sicut domino placuit ..." *Exp.* "... Et quatuor assenderit usque ad octo numerus sic deficeret Sic ipsum que ad complimentum vnus operis consequutus fuy Ideo refero gratias domino ihesu christo. Amen." (ff. 114r–116r)
52. *Inc.* "Nota quod quando quidem cantus ..." *Exp.* "... augmentationis est ut hic demonstratur [example]." (f. 116r)
53. *Inc.* "Incipit compendium artis mutectorum marchecty edictum abatis petro capuano de amalfia. Quoniam tocus nove artis motectorum ..." *Exp.* "... Et hec de arte mutectorum M. uniuscuiusque cantoris dubia resolventis sub compendio declarata sufficient." (ff. 116r–117r)
54. *Inc.* "Ad evidentiam tam mensuralis quam inmensurabilis musice primo videndum est ..." *Exp.* "... tam assendendo quam dessendendo sane vel gradatim ut hic [example]." (ff. 117v–119v)
55. *Inc.* "De numeris musicalibus et de consonancijs in speciali tractatus. Ad videndum autem de numeris musicalibus ..." *Exp.* "... Alamire. grece nete iperboleon." (ff. 124r–128r)
56. Musical examples. "Maior perfectus ..." (ff. 128v–130r)
57. *Inc.* "Ihesus Christus filius tuus dominus noster. Ad habendum notitiam modorum seu tonorum ..." *Exp.* "... ex quo infertur quod autentiquus." (f. 137r–v)

In a study of lesser-known manuscript sources of music theory,⁹⁰ F. Alberto Gallo has described this codex and dated the contents to between the middle of the fourteenth and the beginning of the fifteenth century. With the exception of a Spanish music treatise, he believes that all the segments were copied in Italy. This is a composite codex whose contents were collected by Ferdinando Colombo during the first part of the sixteenth century and bound together in what the librarian thought to be chronological order in the second half of the seventeenth.⁹¹ It contains two complete copies of the *Tractatus figurarum* (Se1 and Se3), as well as a fragment of the first portion (Se2). The manuscript also contains a commentary on the *Tractatus figurarum* published by Gallo in his *Mensurabilis musicae tractatuli*.⁹²

The three copies contained in this manuscript are very good. The notation in Se1 is carefully preserved as well, and an interesting, extended set of examples of *traynour* is included at the end. Both for the number and quality of the sources of the *Tractatus figurarum*, and the commentary included, the Seville source is one of the most important.

Si

Siena, Biblioteca Comunale, L.V.30⁹³

Paper; 150 folios, 30x22 cm
Italy; mid to late 15th century

1. Johannes de Muris, *Musica speculativa. Inc.* "[Q]uoniam musica est de numero ..." *Exp.* "... Explicit musica magistri iohannis de muris." (GS, 3:256–83) (ff. 1r–12v)
2. Diagram of intervals. (f. 13r; f. 13v blank)
3. Lambertus or Ps. Aristotle, *Musica. Inc.* "Sancti spiritus adsit nobis est. [Q]uoniam circa artem musicam ..." *Exp.* "... sicut in sequentibus patet exemplis ... sexquioctavus IX ad VIII." (ff. 14r–32r)
4. Table of pitches. (f. 32v)
5. Johannes de Muris, *Libellus cantus mensurabilis* [another hand has written the title]. *Inc.* "Incipit pratica cantus mensurabilis secundum Magistrum Johannem se Muris. Quilibet in arte ..." *Exp.* "... anelantibus introduci amen. Explicit pratica cantus mensurabilis

⁹⁰Ibid., pp. 49–76.

⁹¹Ibid., p. 59.

⁹²*Mensurabilis musicae tractatuli* (ed. Gallo).

⁹³RISM BIII/2, pp. 120–23.

secundum magistrum iohannem de muris." (CS, 3:46–58) (ff. 33r–40v)

6. *Tractatus figurarum. Inc.* "Incipit tractatus diversarum figurarum, per quas diversimode discantatur non sequendo ordinem tenoris, sed alterius temporis secundum egidium de muris uel de murino. quoniam ut deo placuit ..." *Exp.* "... Et sic quatuor ascenderent usque otto et numerus deficeret et cetera. Sicque ad complementum huius operis consecutus sum. Ideo refero gratias deo." Additional section on *traynour. Inc.* "Qualiter ordinantur ad discantandum. Superius dictum est de augmentacione ..." *Exp.* "... Et primo de tempore perfecto maioris. ponuntur autem nouem semibreues uacue pro duobus temporibus ut hic [examples]." (ff. 41r–44r)
7. *Inc.* "Ordo ad componendum motettum cum cum tribus vel quatuor ..." *Exp.* "... in la debet esse quinta et retro habere clausum." (CS, 3:124–28) (ff. 44r–47r)
8. Ballata *Io vegio per staone* (Fratr Antonius de Civitate). (ff. 47v–48r)
9. Marchetto, *Lucidarium* [compilation on proportions and consonances]. *Inc.* "Qui musica est scentia ..." *Exp.* "... numeri qui vocantur duces sunt numeri maiores, comites vero minores." (*Lucidarium* [ed. Herlinger]) (ff. 48v–56r)
10. Marchetto, *Pomerium. Inc.* "Incipit Pratica marchetti in musicha ..." *Exp.* "... quod tales cantus diversis coloribus figutentur, et hec sufficiant de musica mensurata." (*Pomerium* [ed. Vecchi]) (ff. 56v–91v)
11. Marchetto, *Lucidarium. Inc.* "Marchettus de padua. Lucidarium. Magnifici milites ..." *Exp.* "... Et hec de musica plana sufficiant ibi dicta. Amen. Explicit musica plana." (*Lucidarium* [ed. Herlinger]) (ff. 91v–119r)
12. *Inc.* "Nota quod VIIIem sunt littere ..." *Exp.* "... non cessant ymnum cantare scilicet Sanctus etcetera." (CS, 1:253a; 4:204a) (ff. 119r–120v)
13. Ascribed to Guido. *Inc.* "Est tonus in numeris ..." *Exp.* "... loca cuius idipsum." (GS, 2:32–33) (ff. 120v–121r)
14. Guido, *Micrologus* [Metrologus sive Expositio]. *Inc.* "Guidus de Sancto Mauro. In nomine sancte ..." *Exp.* "... modorumque varias qualitates (?)" (ff. 121r–127r)
15. Table of solmization. (f. 127r–v)
16. "Dicendum est quod ista figura ..." (ff. 127v–129r)
17. *Inc.* "De prima differentia nulla datur ..." *Exp.* "... re ut re mi re quaternus." (CS, 1:262a) (f. 129r)
18. Philippe de Vitry, *Compendium artis novae. Inc.* "Sub brevissimo compendio philippo de vitriaco in musica incipit ..." *Exp.* "... quia tunc ponuntur ad differentiam prolationis ut hic patet." (CS, 3:29a–34a) *Inc.* "Hoc versos disce qui in cantus discere cupis. Ante namque longa ..." *Exp.* "... secunda dupletur. (CS, 3:262b) Explicit philipus

- de vitriaco." (ed. by G. Reaney in *Musica Disciplina* 14 [1960]: 30–31) (f. 129r–v)
19. Bernardus Cisterciensis. *Inc.* "Psalmodia non nimium protendamus ..." *Exp.* "... semper bona pausa faciamus." (f. 129v)
 20. *De proportionibus musicalibus*, a treatise from the music theory of Johannes de Muris and compiled by Petrus de Sancto Dionysio. *Inc.* "Tractatus de proportionibus. Tractatus fratris petri de Sancto dionisio ..." *Exp.* "... epogdoa grece latine dicitur sesquiottava et hic terminatur proportionibus declarate." (de Muris, *Notitia* [ed. Michels]) (ff. 129v–135v)
 21. Another treatise on proportions, chiefly taken from Marchetto's *Lucidarium*. *Inc.* "Tractatus de proportionibus ..." *Exp.* "... ut sunt decem et octo ad novem sub tali signo 2/1 ut hic [example] Explicit." (ff. 135r–142v)
 22. *Inc.* "Sub brevissimo compendio Bernardus de Clygny in musica incipit. Omnis nota ..." *Exp.* "... sunt breves." (CS, 3:262ab) *Inc.* "De modo perfecto ..." *Exp.* "... et tunc non alteratur sed perficitur. finis. Explicit." (ff. 142v–143r)
 23. *Inc.* "Alique demonstrationes in proportionibus. Minima in musica dicitur figura ..." *Exp.* "... dicunt fore sexquialteram maiorem." (ff. 143v–144r)
 24. Commentary on Boethius' *Musica*. *Inc.* "Primum atque secundum capitulum prohemii artis musice boetii hoc continet ..." *Exp.* "... atque examinavit pondus malleorum et quia erant fortis finis. Explicit." (ff. 144r–146r)
 25. Johannes Hothby, *Tractatus de contrapuncto*. *Inc.* "Tractatus de contrapuncto ..." *Exp.* "... quoniam tunc non vocatur contrapunctus gratia ipsius contrapuncti sed gratia tenoris. Explicit ars contrapuncti." [The codex ends with memory verses] "C naturam dat – fb molle tibi signat – gb quadrum – sit tibi caniturum." (CS, 1:256a) (ff. 146v–150r; f. 150v blank; I–IV blank)

Herlinger believes this manuscript to be written in a single, humanistic hand from the mid- to the late-fifteenth century.⁹⁴ Aside from the Italianate spellings, the text of the *Tractatus figurarum* is good. This is also one of the few sources in which the copyist clearly took care in preserving the notation, giving variants when possible.⁹⁵ Under these circumstances, it is not surprising that an expanded set of examples of *traynour* is appended to the *Tractatus figurarum*.

⁹⁴*Lucidarium* (ed. Herlinger), p. 34.

⁹⁵Chapter 6 (see 82.12 and 88.4, for example).